

BARWNIKI CERAMICZNE	N O R M A B R A N Ź O W A	BN-88
	Farby ceramiczne	7013-10
	Ceramiczne farby naszkliwne sitodrukowe	
	Wymagania i badania	Grupa katalogowa 0810

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są wymagania i badania dotyczące ceramicznych farb naszkliwnych, przeznaczonych do wykonywania dekoracji na szkliwionych wyrobach ceramicznych.

1.2. Zakres stosowania. Ceramiczne farby naszkliwne sitodrukowe są przeznaczone do sitodruku bezpośredniego i do wykonywania ceramicznej kalkomanii sitodrukowej. Mogą być również stosowane do malowania ręcznego, malowania mechanicznego, stemplowania i natrysku. Farbę stosuje się do dekoracji wypalanych w temperaturze od 780 do 820°C, w normalnym cyklu wypalania.

1.3. Próbkę porównawcza. Próbkę farby ceramicznej o masie 0,5 kg, stanowiącą wzorzec farby o odpowiedniej barwie, przechowywana u producenta.

2. OZNACZENIE

Farbę należy oznaczać, podając następujące dane:

- a) producenta, technologię stosowania farby (np. farba naszkliwna do normalnego cyklu wypalania),
- b) barwę i odcień,
- c) klasę,
- d) dla farb selenowo-kadmowych słownie: selenowo-kadmowe.

3. WYMAGANIA

3.1. Postać. Farba powinna mieć postać proszku.

3.2. Właściwości. Farba powinna być nierozpuszczalna w wodzie. Właściwości farb podano w tablicy.

Lp.	Rodzaj właściwości	Wymagania
1	Wilgotność, %, nie więcej niż	0,5
2	Uziarnienie, μm , nie więcej niż	20,0
3	Barwa farby po wypaleniu	zgodna z wzorcem
4	Wygląd farby po wypaleniu	gładka, błyszcząca
5	Odporność termiczna warstwy farby grubości poniżej 30 μm , °C	brak spękań po dwukrotnej nagłej zmianie temperatur w zakresie 220 $\pm$ 15°C
6	Ilość uwalnianego ołowiu, mg/dm^2 powierzchni pokrytej farbą, nie więcej niż:	1,0 przy braku zmiany barwy i połysku powierzchni
	klasa 1	
	klasa 2	ponad 1,0 do 5,0 przy dopuszczalnej nieznacznej zmianie barwy i połysku
7	Ilość uwalnianego kadmu mg/dm^2 powierzchni farbowej, nie więcej niż	0,1

Zgłoszona przez Instytut Szkła i Ceramiki
Ustanowiona przez Dyrektora Instytutu Szkła i Ceramiki dnia 8 czerwca 1988 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 stycznia 1989 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 9/1988, poz. 23)

4. PAKOWANIE, PRZECHOWYWANIE I TRANSPORT

4.1. Pakowanie. Farbę należy pakować w worki z folii PCW w ilości po 50 kg. Worki z farbą należy umieszczać w bębnach z taśmy metalowej. Na każdym opakowaniu należy umieszczać trwały napis, zawierający co najmniej:

- a) nazwę zakładu produkcyjnego,
- b) oznaczenie wyrobu wg rozdz. 2,
- c) datę produkcji,
- d) masę netto i brutto,
- e) numer normy przedmiotowej.

Dopuszcza się pakowanie mniejszych ilości farby, tj. do 10 kg w worki z PCW, umieszczone w szczelnie zamykanych puszkach metalowych. Opakowania z farbą powinny być czyste, a umieszczone na nich oznakowanie czytelne, dobrze widoczne i trwałe.

Dopuszcza się inny sposób pakowania, po uzgodnieniu pomiędzy producentem a odbiorcą, pod warunkiem, że zabezpiecza produkt przed zanieczyszczeniem i wilgocią.

4.2. Przechowywanie i transport. Farba powinna być przechowywana w suchych magazynach. Farbę należy przewozić krytymi środkami transportu.

5. BADANIA

5.1. Rodzaje badań

- a) oznaczanie wilgoci (tablica lp. 1),
- b) oznaczanie uziarnienia (tablica lp. 2),
- c) sprawdzanie barwy farby po wypaleniu (tablica lp. 3),
- d) sprawdzanie wyglądu farby po wypaleniu (tablica lp. 4),
- e) oznaczanie odporności termicznej warstwy farby o grubości poniżej 30 μm (tablica lp. 5),
- f) oznaczanie ilości uwalnianego ołowiu (tablica lp. 6),
- g) oznaczanie ilości uwalnianego kadmu (tablica lp. 7).

5.2. Kontrola jakości

5.2.1. Wielkość partii. Partię stanowi ilość farby, wyprodukowana w jednym cyklu produkcyjnym

5.2.2. Pobieranie i przygotowanie próbek do badań - wg PN-75/C-04400.

5.3. Opis badań

5.3.1. Oznaczenie wilgotności - wg PN-80/C-04401.

5.3.2. Oznaczenie uziarnienia

5.3.2.1. Zasada metody. Metoda polega na obserwacji pod mikroskopem pól preparatu przygotowanego z farby i ustaleniu wymiaru największych ziarn.

5.3.2.2. Przyrządy i materiały

- a) Mikroskop projekcyjny powiększający co najmniej 5-krotnie.
- b) Woda destylowana.

5.3.2.3. Przygotowanie próbki do badań. 0,2 g farby rozproszyc 2 ÷ 3 ml wody, rozmieszczać bagietką szklaną do uzyskania jednorodnej zawiesiny. Dwie krople zawiesiny przenieść na szkiełko przedmiotowe i nakryć szkiełkiem nakrywkowym tak, aby nie dostało się powietrze i aby zawiesina nie wypłynęła spod szkiełka nakrywkowego. Należy przygotować 3 próbki.

5.3.2.4. Wykonanie oznaczenia. Preparat umieścić w mikroskopie i przeglądać w preparacie 10 pól o wielkości 4 cm^2 , doczytując na skali mikroskopu wielkość największych ziarn w badanym polu.

5.3.2.5. Wyniki badania. Jako wynik należy przyjąć liczbę pól zsumowaną z trzech preparatów, w których stwierdzono występowanie ziarn o wymiarach powyżej 20 μm i liczbę pól, w których stwierdzono występowanie więcej niż 5 ziarn o wymiarze od 15 do 20 μm .

5.3.2.6. Ocena wyniku badania. Wynik badania jest pozytywny jeśli:

- a) nie stwierdzono występowania ziarn o wielkości powyżej 20 μm w żadnym z obserwowanych pól,
- b) najwyżej w 6 obserwowanych polach stwierdzono występowanie nie więcej niż 5 ziarn o wielkości od 15 do 20 μm .

5.3.3. Sprawdzanie barwy farby po wypaleniu

5.3.3.1. Zasada metody. Metoda polega na wizualnej ocenie barwy w porównaniu z barwą próbki wzorcowej.

5.3.3.2. Aparatura, przyrządy i materiały

- a) Piec laboratoryjny muflowy osiągający temperaturę 800°C,
- b) Siatki poliestrowe 100T do druku kalkomanii.
- c) Moździerz porcelanowy.
- d) Zaprawiacz organiczny do farb.
- e) Rozcieńczalnik do farb ceramicznych.
- f) Papier do druku kalkomanii (odbijankowy).
- g) Lak - substancja błonotwórcza.

5.3.3.3. Przygotowanie próbki do badań. Z badanej farby przygotować jednorodną pastę o konsystencji optymalnej dla wykonania sitodruku.

Wykonać kalkomanie w postaci trzech kół o średnicy co najmniej 50 mm, nanosząc wzór na papier odbijankowy przez ekran z siatki poliestrowej 100T. Po wysuszeniu wzoru, pokryć go substancją błonotwórczą. Tak otrzymaną kalkomanie nanieść na trzy porcelanowe talerzyki lub specjalnie przygotowane płytki ceramiczne szklione i wysuszyć w ciągu 24 h w temperaturze pokojowej.

Następnie wypalić w temperaturze 800 $\pm$ 20°C, przetrzymując w tej temperaturze od 20 do 30 min. Jeśli nie dysponuje się próbką do tego badania przygotowaną z próbki porównawczej, należy ją przygotować w sposób analogiczny jak próbkę badaną.

Kalkomania z próbki badanej i porównawczej powinna być wypalona na porcelanie pochodzącej z tego samego zakładu.

5.3.3.4. Sprawdzenie barwy farby po wypaleniu należy wykonać organoleptycznie, przez porównanie próbki badanej z przygotowaną z próbki porównawczej. Sprawdzenie powinno być wykonane przy świetle dziennym lub przy oświetleniu zbliżonym do światła dziennego (np. jarzeniówka 300 lx).

5.3.3.5. Ocena wyniku sprawdzenia. Brak widocznej różnicy barwy pomiędzy próbkami z farby badanej i z farby porównawczej należy uznać za wynik pozytywny.

5.3.4. Sprawdzenie wyglądu farby po wypaleniu

5.3.4.1. Zasada metody. Metoda polega na wizualnej ocenie gładkości i połysku powierzchni pokrytej badaną farbą w stosunku do próbki porównawczej.

5.3.4.2. Aparatura, przyrządy, materiały oraz przygotowanie próbki do badania – wg 5.3.3.2 i 5.3.3.3.

5.3.4.3. Sprawdzenie gładkości i połysku należy ocenić organoleptycznie, przez porównanie z dekoracją przygotowaną z próbki porównawczej. Sprawdzenie należy wykonać przy świetle dziennym lub oświetleniu zbliżonym do światła dziennego (np. jarzeniówka 300 lx).

5.3.4.4. Ocena wyniku sprawdzenia. Brak widocznej różnicy pomiędzy próbkami wykonanymi farbą badaną i farbą z próbki porównawczej należy uznać za wynik pozytywny.

5.3.5. Oznaczanie odporności termicznej warstwy farby o grubości poniżej 30 μm

5.3.5.1. Zasada metody. Metoda polega na ogrzaniu próbki do określonej temperatury i gwałtownym jej oziębieniu w wodzie o określonej temperaturze.

5.3.5.2. Aparatura i przyrządy

- a) Piec laboratoryjny mufłowy na temperaturę 800°C.
- b) Mikroskop optyczny powiększający 5- i 10-krotnie.
- c) Suszarka z termoregulatorem.
- d) Pędzel do nanoszenia farby.

5.3.5.3. Przygotowanie próbki do badań. Przygotować jednorodną pastę do malowania ręcznego o optymalnej konsystencji do tego malowania. Malować ręcznie paski o różnej grubości na dwóch talerzach. Następnie rozcieńczyć pastę terpentyną i malować paski o mniejszej grubości, obok malowanych uprzednio.

Po wysuszeniu przez 24 h w temperaturze pokojowej, wypalić dekorację w temperaturze 800 $\pm$ 20°C, przetrzymując w tej temperaturze przez 20 $\pm$ 30 min.

5.3.5.4. Wykonanie oznaczania – wg BN-81/7001/03, ogrzewając próbkę do temperatury 220°C i studząc w wodzie o temperaturze 15 $\pm$ 3°C, dwukrotnie powtarzając tą czynność.

Jeśli przy oględzinach pod mikroskopem powiększającym 5-krotnie stwierdza się występowanie pęknięć na jednym lub większej ilości pasków, należy zmierzyć grubość pasków, w których są pęknięcia. W tym celu należy wyciąć z talerzy próbki o wymiarach około 3 x 3 cm i wyszlifować w płaszczyźnie przecięcia, prostopadłej do powierzchni pasków. Grubość warstwy farby należy mierzyć w mikroskopie optycznym przy powiększeniu 10-krotnym, w świetle odbitym, na próbkach wyszlifowanych j.w. W przypadku stwierdzenia włoskowatych pęknięć w szkliwie wyrobu, poza warstwą dekoracji, badanie należy powtórzyć wykonując nową próbkę do badań.

5.3.5.5. Ocena wyniku badania. Badanie należy uznać za pozytywne jeśli na żadnym z pasków o grubości warstwy poniżej 30 μm nie wystąpiły włoskowate pęknięcia.

5.3.6. Oznaczanie ilości uwalnianego ołowiu i kadmu z powierzchni farby

5.3.6.1. Przygotowanie próbek do badań. Próbki do badań należy przygotować wg 5.3.3.3.

5.3.6.2. Wykonanie oznaczania. Oznaczanie wykonać wg BN-85/7020-01. Po zlaniu roztworu ekstrakcyjnego należy próbkę opłukać wodą, wysuszyć i ocenić organoleptycznie wygląd próbki po badaniu w porównaniu z próbką nie poddaną działaniu roztworu.

5.3.6.3. Wynik oznaczania. Jako wynik oznaczania należy podać średnią wartość trzech równoległych oznaczeń. Należy również podać wygląd powierzchni farby po badaniu.

5.3.6.4. Ocena wyniku badania. Wynik należy uznać za pozytywny, jeżeli ilość uwolnionego ołowiu i kadmu nie jest większa niż to podano w tablicy lp. 6 i lp. 7 i powierzchnia nie uległa zmianie bardziej niż to zostało podane w tablicy lp. 6 w poszczególnych klasach.

5.4. Ocena partii. Partię należy uznać za zgodną z wymaganiami normy, jeśli wszystkie badania dadzą wynik pozytywny.

5.5. Zaświadczenie o jakości. Każda partia farby dostarczana do odbiorcy powinna mieć zaświadczenie o jakości, zawierające wyniki badań objęte niniejszą normą.

KONIEC

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę - Instytut Szkła i Ceramiki, Warszawa.

2. Normy związane
PN-75/C-04400 Pigmenty. Pobieranie i przygotowywanie próbek

PN-80/C-04401 Pigmenty. Ogólne metody badań

BN-81/7001-03 Szkliva ceramiczne. Oznaczanie odporności termicznej szkliwa

BN-85/7020-01 Naczynia ceramiczne kontaktujące się z żywnością. Oznaczanie uwalnianego ołowiu i kadmu

3. Autor projektu normy - mgr inż. Zofia Szatkowska, Instytut Szkła i Ceramiki, Warszawa.